

одержаними від міжнародних фінансових організацій. Частка заборгованості за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій у зовнішньому боргу у 2023 р.: NEFCO – 0,007 %; Європейський банк реконструкції та розвитку – 0,2 %, Європейський Інвестиційний Банк – 3 %, Європейський Союз – 35 %, Міжнародний банк реконструкції та розвитку – 14 %, Міжнародний Валютний Фонд – 10 %, Фонд чистих технологій (МБТР) – 0,1 % [3].

Проблема управління державним боргом пов'язана з управлінням фінансовими потоками державного і місцевих бюджетів й визначає рівень безпеки держави та її фінансову захищеність від структурних економічних коливань і впливу зовнішніх та внутрішніх кризових явищ. Міжнародний досвід свідчить про можливість реструктуризації боргів, а оскільки цей процес є довготривалим, то в стратегічній перспективі дасть можливість спрямувати вивільнені кошти на післявоєнну відбудову країни. Управління бюджетними потоками в Україні одночасно із удосконаленням законодавчої бази має супроводжуватись розвитком на практиці системи оцінки та моніторингу результатів використання бюджетних витрат. Забезпечення ефектів, та якісних результатів використання бюджетних коштів є запорукою обґрунтованої структури витрат бюджету та їхнього достатнього обсягу в умовах обмежених доходних джерел. Збалансованість доходів і видатків дозволяє зменшити обсяги бюджетного дефіциту, а отже, і державного боргу, що сприятиме майбутньому забезпеченню безпеки України та її сталому економічному розвитку.

---

1. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2024–2026 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2023 р. № 1117. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2023-п#Text>.

2. Revenue administration and public financial management. *European Commission*. URL : https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/revenue-administration-and-public-financial-management_en.

3. Попередні бюджети. *Міністерство фінансів України*. URL : <https://www.mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets%20/>.

УДК 338.246.8

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/258-261

Alevtyna SANCHENKO

Leading Researcher of the Department on Problems of Modernization of Economic Law and Legislation, Chief of the Centre for Advanced Studies and Cooperation on Human Rights in Economics, State Institution «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine», PhD (Law), Senior Research Fellow

SHIFT TO HUMAN RIGHTS VALUES IN BUSINESS RELATIONS AS A NEW NORMAL FOR UKRAINE AND INTERNATIONAL COMMUNITY

In order to ensure realisation of the constitutionally guaranteed human rights in the circumstances of the russia's war, Ukraine, declared to be a social and legal State (Article 1 of the Constitution of Ukraine) [1], needs to maintain its economic stability and post-war reconstruction on its war-affected territories. Specific functions of a social and legal State, as a State of a social-democratic type, include promotion of economic activity of the employable and working population; ensuring of guarantees of social, economic and cultural rights; strengthening of social cohesion.

Though, during the martial law period some of the economic and social human rights and fundamental freedoms are temporarily restricted by the laws of Ukraine «On the Legal Regime of Martial Law» of 24.02.2022 [2], «On Organization of Labour Relations under Martial Law» of 15.03.2022 [3], etc. – the right to privacy, property rights, labour rights, the right to peaceful

assembly, education rights, freedom of movement, rights and legitimate interests of legal entities within the limits and to the extent necessary to ensure implementation and execution of the martial law. The socio-democratic paradigm of the sovereign Ukraine's existence and development, being not changeable nowadays, determines the Government's activities to lead the country on its path to implementation of the UN 2030 Agenda for Sustainable Development (UN 2030 Agenda for SD), to the political and socio-economic integration into the European Union (EU) and the global market, inter alia, via its joining to the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD).

Supported by Ukraine in the status of a geo-political actor, the UN 2030 Agenda for SD establishes the priority of the safe and secure human-centered way of governance in public and private sectors and of managing the economic activities on the Planet where no one is left behind. In its paragraph 67 the UN calls States to «foster a dynamic and well-functioning business sector, while protecting labour rights and environmental and health standards in accordance with international standards and agreements and other ongoing related initiatives, such as the Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) [4]. The EU accession requirements, positioned for the EU-candidate States, transpose the fundamental values of human rights and freedoms, rule of law and democracy, the SDGs and the UNGPs into 35 chapters of the EU acquis. Consequently, they are anchored into 6 thematic clusters of the EU accession negotiations and harmonization of the Ukrainian law – Fundamentals (including fundamental rights, justice, freedom and security); Internal Market; Competitiveness and Inclusive Growth; Green Agenda and Sustainable Connectivity; Resources, Agriculture and Cohesion; External Relations [5]. Thus, the human rights and rights and obligations of the private sector actors are being increasingly intertwined, and the pure income-oriented priorities of the latter are now more and more subordinated to human rights, social and environmental responsibility requirements.

Following the Lugano Declaration of 2022 and further international decisions of the Ukraine Recovery Conference (2023, London), G7 and G20 summits, annual Davos meetings of the World Economic Forum and of other public-private communication platforms, the Ukraine's Government works insistently to involve foreign investments into the national economy and enhance the national private business. With international support it encourages Ukrainian business entities (small and medium-sized enterprises (SMEs) including) to work and has launched a number of State programs (ex.: «eRobota», «5-7-9 %» Lending Program, «Start in IT «, etc.), some of them are granted with the non-refundable assistance. For instance, via «eRobota « Ukraine's private sector, SMEs in particular, are provided with the possibility of develop with the resources of the EU4Business Programe supported by the EU and the Government of Germany. Its second wave in March 2024 brings EUR 1 million for 100 entrepreneurs to help them develop export opportunities and work on entering other markets [6]. Alongside, more than 900 companies-members of the European Business Association (EBA) are operating in the Ukrainian market (EBRD, IKEA, Coca-Cola, Volvo, Nokian Tyres, Maersk, etc.) [7]. Among Top-10 international companies working in Ukraine are Microsoft, Siemens, Unilever, Shell, Bayer, PepsiCo, Coca-Cola, Danone, McDonald's (as of August 2023) [8].

These efforts, trends and perspectives determine the necessity to introduce in Ukraine's policy, law and practice a new approach to human rights respect and protection in private law relations. Primarily, the relevant activities shall meet the recognized by the foreign business 10 principles of the UN Global Compact [9], 31 principles of the UNGPs [10], the OECD rules and standards [11] establishing the corporate responsibility to respect human rights, implement human rights due diligence (in the situations of wars, conflicts and emergencies including) and provide means to remedy the human rights abuses caused by business entities and/or their partners in supply chains. This approach on responsible business conduct is regarded as the new normal for a sustainable future and is widely implemented into the EU and national legal acts, corporate policies and business operations.

In fact, the public policy of Ukraine has opened the space for these novelties by adoption of the Concept of Realization of the State Policy on Development of Socially Responsible Business in Ukraine for the period up to 2030 with the Action Plan (2020) [12], the National Human Rights Strategy (2021) (especially §§16 and 15) with the Action Plan [13] and the National Economic Strategy for the period up to 2030 (2021) [14]. However, our analysis demonstrates that none of them taken separately or three of them taken in combination, nor the relevant action plans, provide for the comprehensive and consistent policy, legal and practical grounds for the human rights respect, their protection and remediation in private sector in Ukraine [15]. The provisions of Article 69 of the Economic Code of Ukraine «Social activity of the enterprise «, though drafted initially with regard to provisions of the European Social Charter (revised) and ILO conventions, need

improvements as well as many other national legislative norms.

Our assumptions on the frames to implement the human rights approach into the private law relations in business sector are attached to improvement of the national policy and legislation within the process of their harmonization with the EU *acquis* in the course of the long-term EU accession exercise. However, on our opinion, there are the really effective drivers for the speedy shift of Ukraine's business towards the human rights respect in its operations – foreign investments and trade agreements, EU-Ukraine Association Agreement with the DCFTA enclosed, enhanced awareness of the Ukraine's business entities on the international norms and standards in the area, etc.

Ukrainian policy and law-makers together with national business entities shall take into account that the EU and its Member States embed human rights (incl. labor rights) provisions in the trade and investment agreements [16; 17], because human rights underlie all of the EU and national external policies. The investment agreements have to be consistent with the EU's policies and due consideration must be given to maintaining the balance between the priority of investors and the human rights of people. The EU's bilateral trade and investment agreements incorporate human rights into their «human rights clauses as «essential elements». This enables one Party to an agreement to respond appropriately in case of serious breaches of human rights by the other Party. Such clauses, which also cover democratic principles and often the rule of law, constitute a legal mechanism enabling the unilateral suspension of trade commitments. They enshrine commitments of the Parties to an agreement to human rights, and thus put relations between the EU and third countries on a solid regulatory base, providing the space for dialogue and cooperation on human rights issues.

The recent instruments like the EU Regulation 2024/792 establishing the Ukraine Facility of 29.02.2023 [18], the EBRD-led Co-Investment Platform launched in May 2023 [19] and others are of crucial importance for the recovery of the economy, industry, and infrastructure and for the reconstruction of people's lives in Ukraine as well as stability in the international community.

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
4. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations*. URL : <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
5. EU accession process step by step. *European Commission*. URL : https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/eu_accession_process_clusters%20%28oct%202022%29.pdf.
6. 1 мільйон євро: 100 українських підприємств можуть отримати гранти від ЄС та Німеччини. *EU4Business*. URL : <https://eu4business.org.ua/news/the-second-wave-of-the-eu-and-german-grant-programme/>.
7. EBA unites 914 companies. We connect the changemakers and like-minded leaders. *EBA*. URL : <https://eba.com.ua/en/mozhlyvosti/>.
8. From Coca-Cola to Siemens: Top-10 International Companies in Ukraine. *LinkedIn*. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/from-coca-cola-siemens-top-10-international-companies>.
9. The Ten Principles of the UN Global Compact. *United Nations*. URL : <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>.
10. Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations «Protect, Respect and Remedy» Framework. *United Nations*, 2011. 42 p. URL : https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinessshr_en.pdf.
11. Responsible Business Conduct, the new normal for a sustainable future. *OECD*. URL : <https://mneguidelines.oecd.org>.
12. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 66-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>.
13. Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>.
14. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.
15. State of Implementation of the Business and Human Rights Chapter of the National Human Rights Strategy of Ukraine. Integration of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights to National Human Rights, Recovery and Peacebuilding Strategic Documents. Report by Alevtyna Sanchenko. *United Nations Development Programme*. URL : <https://www.undp.org/ukraine/publications/state-implementation-business-and-human-rights-chapter-national-human-rights-strategy-ukraine>.

16. Human Rights in EU Trade Agreements: The Human Rights Clause and Its Application. *European Parliament*. URL : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2019\)637975](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)637975).
17. Labour Rights in EU Trade Agreements: Towards Stronger Enforcement. *European Parliament*. URL : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)698800](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)698800).
18. Regulation (EU) 2024/792 establishing the Ukraine Facility. *European Sources Online*. URL : <https://www.europeansources.info/record/proposal-for-a-regulation-on-establishing-the-ukraine-facility/>.
19. EBRD-led Ukraine Investment Platform launched in Tokyo. *European Bank*. URL : <https://www.ebrd.com/news/2023/ebdled-ukraine-investment-platform-launched-in-tokyo.html>.

УДК 334.716

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/261-262

Олександр СИДОРОВ

доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту,
кандидат економічних наук,
заслужений економіст України

Микола МІРОШНІЧЕНКО

студент магістратури ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

У сучасних реаліях розвитку економіки одним з найважливіших завдань державного регулювання промислових підприємств є досягнення високого рівня економічної безпеки. В умовах військової агресії росії проти України актуалізуються традиційні та виникають нові види економічних загроз. Саме тому ефективне функціонування промислових підприємств безпосередньо залежить від рівня економічної безпеки та здатності співробітників підприємств оперативно реагувати на загрози та швидко ліквідувати наслідки окремих негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовища.

Економічна безпека є комплексом заходів, які спрямовані на забезпечення стійкого розвитку всіх галузей економіки держави, та націлена на протистояння негативному впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

Економічна безпека підприємств промислової галузі передбачає захищеність науково-технічного, технологічного, виробничого і кадрового потенціалів від прямих та непрямих загроз економічного характеру та неспроможності до відтворення відповідних потенціалів [1].

В науковій літературі існують різноманітні інтерпретації поняття «загроза економічній безпеці», але на рівні підприємства визначення відповідного поняття є неоднозначним. Зазвичай автори трактують загрози економічній безпеці підприємства як сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, які створюють небезпеку для реалізації його інтересів в економічній сфері [2, с. 251].

У загальному розумінні загроза – це потенційно можливі або реальні дії, які знаходяться на стадії переходу від можливості в дійсність та здатні завдати моральних, матеріальних чи фізичних збитків.

Оскільки під загрозою безпеці підприємства слід розуміти потенційну або реальну можливість, подію, дію, процес або явище, які здатні порушити стійкість останнього, то конфлікт цілей функціонування і розвитку підприємства із зовнішнім або внутрішнім середовищем унеможливує економічну безпеку підприємства

Аналіз наукової літератури з відповідної тематики дозволяє класифікувати загрози економічній безпеці підприємства за різними ознаками.

Автори С. Фролов, О. Козьменко, А. Бойко поділяють загрози на природні та штучні. На їхню думку, природні загрози обумовлені впливом стихійних явищ, тоді як штучні цілком пов'язані виключно з людським фактором. В свою чергу, штучні загрози зазвичай мають